

Evropska povelja o zakonu za sudije s obrazloženjem

EVROPSKA POVELJA O ZAKONU ZA SUDIJE

Učesnici multilateralnog sastanka o zakonu za sudije u Evropi, koji je organizovao Savjet Evrope između 8. i 10. jula 1998,

Uzimajući u obzir član 6 Konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda, koji propisuje da "svako ima pravo na pravično i javno suđenje u razumnom roku pred nezavisnim i nepristrasnim sudom osnovanim zakonom";

Uzimajući u obzir Osnovna načela Ujedinjenih nacija o nezavisnosti sudstva, koje je usvojila Generalna skupština Ujedinjenih nacija novembra 1985;

Pozivajući se na Preporuku br. R (94) Komiteta ministara državama članicama o nezavisnosti, efikasnosti i ulozi sudija i usvajajući u potpunosti ciljeve koje ona postavlja;

Zainteresovani da unapređenje sudijske nezavisnosti, neophodno radi učvršćivanja vladavine prava i zaštite individualnih sloboda u demokratskim državama bude što djelotvornije;

Svjesni potrebe da se odredbe koje treba da obezbijede najbolje garantije stručnosti, nezavisnosti i nepristrasnosti sudija uvrste u formalni dokument namijenjen svim evropskim državama;

Želeći da zakoni za sudije različitih evropskih država uzmu u obzir ove odredbe kako bi se na konkretan način osigurao najviši stepen garantija;

Usvojili su ovu Evropsku povelju o zakonu za sudije.

1. OPŠTA NAČELA

1.1. Zakon za sudije ima za cilj da obezbijedi stručnost, nezavisnost i nepristrasnost,

koju svako lice opravdano očekuje od sudova i svakog sudije kojem je povjerena zaštita njegovih prava. Ovo isključuje svaku odredbu i svaki postupak koji bi vodio umanjenu povjerenja u takvu stručnost, nezavisnost i nepristrasnost. Ovu Povelju čine odredbe koje na najbolji način mogu garantovati postizanje ovih ciljeva. Njene odredbe imaju za cilj da povećaju stepen garantija u različitim evropskim državama. One ne mogu poslužiti kao opravdanje za izmjenu nacionalnih zakona u namjeri umanjena već postignutog nivoa garantija u dotičnim državama.

1.2. U svakoj evropskoj državi, osnovna načela zakona za sudije utvrđuju se unutrašnjim propisima na najvišem nivou, a njegove odredbe najmanje na nivou zakona.

1.3. U vezi sa svakom odlukom koja utiče na izbor, zapošljavanje, imenovanje, napredovanje u karijeri ili prestanak funkcije sudije, zakonom se predviđa intervencija organa nezavisnog od izvršne i zakonodavne vlasti, od čijeg članstva barem polovinu čine sudije, koje su izabrale njihove kolege sudije, na način koji garantuje najširu predstavljenost sudstva.

1.4. Svakom sudiji koji/koja smatra da su mu/joj na bilo koji način ugrožena ili povrijeđena zakonska prava ili nezavisnost uopšte ili pravila postupka, zakon daje mogućnost obraćanja takvom nezavisnom organu, koji može da obezbijedi ili da predloži djelotvornu pomoć.

1.5. Prilikom obavljanja svojih dužnosti sudije moraju ispoljavati pristupačnost, poštovanje stranaka i spremnost da održe visok stepen stručnosti koju donošenje sudskih odluka zahtjeva u svakom predmetu – odluka od kojih zavise garantije individualnih prava i očuvanje tajnosti podataka koji su im povjereni tokom postupka.

1.6. Država je obavezna da obezbijedi da sudije imaju sva sredstva neophodna za pravilno obavljanje njihovih dužnosti, a posebno da predmete rješavaju u razumnom roku.

1.7. Profesionalne organizacije koje osnivaju sudije i kojima sve sudije mogu slobodno da pristupe značajno doprinose odbrani onih prava koja sudije uživaju na osnovu njihovog zakona, posebno u odnosu prema vlastima i organima koji su uključeni u donošenje odluka koje se na njih odnose.

1.8. Sudije se preko svojih predstavnika i profesionalnih organizacija uključuju u donošenje odluka u vezi sa sudskom upravom i određivanjem i raspoređivanjem sredstava potrebnih za sudsku upravu na državnom i lokalnom nivou. Isto tako, od sudija se traži mišljenje o planovima za izmjenu zakona o sudijama i utvrđivanju njihovih plata i socijalnog osiguranja.

2. IZBOR, ZAPOŠLJAVANJE, OSNOVNA OBUKA

2.1. Prema odredbama zakona povodom izbora i zapošljavanja sudija od strane nezavisnog organa ili savjeta, izbor kandidata zasniva se na njihovoj sposobnosti slobodne i nepristrasne procjene pravnih pitanja o kojima će odlučivati i primjene prava uz poštovanje dostojanstva ličnosti. Zakonom se isključuje mogućnost odbijanja kandidata samo zbog njihovog pola, etničke ili socijalne pripadnosti, filozofskih i političkih stavova ili vjeroispovijesti.

2.2. Zakonom se predviđaju uslovi za izbor, koji u vidu zahtjeva vezanih za stručnu spremu ili prethodno iskustvo zajemčuju posebnu sposobnost za obavljanje sudijskih dužnosti.

2.3. Zakonom se, putem odgovarajuće obuke na teret države, obezbjeđuje priprema izabranih kandidata za efikasno obavljanje sudijskih dužnosti. Organ pomenut u stavu 1.3 osigurava odgovarajući kvalitet obrazovnih programa i organizacije koja ih sprovodi, u svijetlu zahtjeva slobodoumnosti, stručnosti i nezavisnosti, koji su vezani za obavljanje sudijske dužnosti.

3. IMENOVANJE I STALNOST

3.1. Odluku o imenovanju odabranog kandidata ili kandidatkinje na mjesto sudije i raspoređivanju u određeni sud donosi nezavisni organ pomenut u stavu 1.3 ili se odluka donosi na prijedlog ili preporuku ovog organa, s njegovom saglasnošću ili na osnovu njegovog mišljenja.

3.2. Zakon utvrđuje i okolnosti pod kojima prethodne aktivnosti kandidata ili kandidatkinje ili njegovih ili njenih bliskih srodnika mogu, zbog legitimnih i objektivnih sumnji u nepristrasnost i nezavisnost dotičnog kandidata ili kandidatkinje, predstavljati prepreku za njegovo ili njeno imenovanje u sud.

3.3. Tamo gdje postupak zapošljavanja sudije zahtijeva probni rad, obavezno

kratkotrajan, npr. poslije imenovanja na mjesto sudije ali prije potvrđivanja na stalnom položaju, ili tamo gdje se sudija zapošljava na određeno vrijeme podložno produženju, odluku da se sudija ne primi u stalni radni odnos, odnosno da se ne produži period imenovanja, može donijeti jedino nezavisni organ pomenut u stavu 1.3 ili se takva odluka donosi na njegov predlog, preporuku, s njegovom saglasnošću ili na osnovu njegovog mišljenja. Odredbe stava 1.4 primjenjuju se i na lice na probnom radu.

3.4. U načelu, sudija koji već radi u sudu ne može se rasporediti na neku drugu

sudijsku funkciju ili premjestiti bilo gdje, čak i na osnovu unapređenja, ako na to dobrovoljno ne pristane. Izuzeci od ovog načela dozvoljeni su jedino ako je premještaj sudije vrsta disciplinske sankcije, u slučaju zakonite izmjene sudske sistema i u slučaju privremenog raspoređivanja u susjedni sud radi ispomoci, pri čemu se zakonom izričito ograničava maksimalno trajanje takvog zadatka, što ne dovodi u pitanje primjenu odredbi stava 1.4.

4. NAPREDOVANJE U KARIJERI

4.1. Kada se ne zasniva na dužini radnog staža, sistem unapređenja zasniva se

isključivo na pokazanom kvalitetu rada i savjesnom obavljanju sudijskih dužnosti, što objektivno procijenjuje jedan ili nekoliko sudija i o čemu se razgovara sa dotičnim sudijom. Odluke o napredovanju zatim donosi organ pomenut u stavu 1.3, ili se one donose na njegov prijedlog ili uz njegov pristanak. Sudije koje nisu predložene za unapređenje moraju imati pravo da podnesu prigovor ovom organu.

4.2. Sudije slobodno obavljaju djelatnosti van svog sudijskog mandata, uključujući

one koje su otjelotvorenje njihovih prava kao građana. Ova sloboda se ne smije ograničavati, osim ukoliko su ove djelatnosti nespojive s povjerenjem u sudiju, odnosno njegovu/njenu nepristrasnost i nezavisnost ili njegovu ili njenu obavezu da u predmetima postupa pažljivo i u razumnom roku. Obavljanje vansudijske djelatnosti koja donosi prihod, osim literarne ili umjetničke, mora se odobriti unaprijed u skladu sa zakonskim uslovima.

4.3. Sudije se moraju uzdržati od svakog ponašanja, postupka ili izražavanja koje

može uticati na povjerenje u njihovu nezavisnost i nepristrasnost.

4.4. Sudijama zakon zajemčuje održavanje i usavršavanje njihovih znanja, tehničkih,

kao i društvenih i kulturnih, koja su im potrebna za obavljanje njihovih dužnosti, putem redovnog pristupa obuci koju država plaća i čiju organizaciju obezbjeđuje, poštujući pri tom uslove predočene u stavu 2.3.

5. ODGOVORNOST

5.1. Ukoliko sudija prekrši neku od dužnosti izričito propisanih zakonom, može

mu/joj se izreći sankcija jedino na osnovu odluke donijete po prijedlogu, preporuci ili uz saglasnost tribunala ili drugog organa, koji čini najmanje polovina izabranih sudija, u okviru postupka uz potpuno poštovanje prava na saslušanje stranaka, u kome sudija protiv koga se postupak vodi mora imati pravo na zastupnika. Zakonom se predviđaju sankcije koje se mogu izreći, a prilikom njihovog izricanja primjenjuje se načelo proporcionalnosti. Odluka izvršnog organa, tribunala, odnosno organa koji izriče sankciju, kao što se ovdje predviđa, podložna je ispitivanju od strane više sudske instance.

5.2. Država mora da garantuje naknadu neopravdano pretrpljene štete, nastale kao

posljedica odluke ili ponašanja sudije prilikom obavljanja njegovih/njenih dužnosti. Zakonom se može predvidjeti da država može, u određenom roku, pokrenuti postupak za regres od sudije u slučaju teškog i neoprostivog kršenja pravila koja uređuju obavljanje sudijskih dužnosti.

Podnošenju tužbe nadležnom sudu mora prethoditi dogovor s organom predviđenom u stavu 1.3.

5.3. Svako mora imati pravo na podnošenje žalbe bez posebnih formalnosti

nezavisnom organu zbog nezakonitog postupanja (nepravde, sudske zablude) u konkretnom slučaju. Ovaj organ treba da bude ovlašćen da, kada na osnovu pažljive i iscrpne analize ustanovi da je do povrede nesumnjivo došlo greškom sudije, kao što je to predviđeno u stavu 5.1, prosledi stvar disciplinskom organu, ili da to barem preporuči organu koji je po zakonu nadležan.

6. PLATA I SOCIJALNO OSIGURANJE

6.1. Profesionalne sudije imaju pravo na platu čiji se iznos utvrđuje tako da se sudije

zaštite od pritisa na njihovo odlučivanje i, uopšte, ponašanje u okviru njihovih nadležnosti, što ugrožava njihovu nezavisnost i nepristrasnost.

6.2. Plata može da varira zavisno od dužine radnog staža, prirode posla koji sudija obavlja i visine odgovornosti, što se procjenjuje prema transparentnim mjerilima.

6.3. Zakonom se profesionalnim sudijama garantuje zaštita od socijalnih rizika, kao što su bolest, materinstvo, invalidnost, starost i smrt.

6.4. Zakonom se posebno osigurava da sudije koje su dostigle starost za penziju, a koje su obavljale sudijske dužnosti u određenom periodu, imaju pravo na penziju, čiji iznos mora da bude što približniji iznosu njihove posljednje sudijske plate.

7. PRESTANAK FUNKCIJE

7.1. Sudiji trajno prestaje funkcija na osnovu podnošenja ostavke, medicinskog nalaza o fizičkoj nesposobnosti, dostizanja starosne granice, istekom zakonski utvrđenog mandata ili na osnovu razrješenja koje se proglašava u postupku predviđenom u stavu 5.1.

7.2. Postojanje nekog od razloga predviđenih u stavu 7.1, osim dostizanja starosne granice ili isteka zakonski utvrđenog mandata, mora utvrditi organ pomenut u stavu 1.3.